

NORGES HØYESTERETT

Den 2. juli 2014 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Skoghøy, Bårdsen og Bergsjø i

HR-2014-01392-U, (sak nr. 2014/1185), sivil sak, anke over beslutning:

A (advokat Håkon Malm)

mot

X kommune (Kommuneadvokaten i X
v/advokat Nina Sandell)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Anken gjelder lagmannsrettens beslutning om ikke å gi samtykke til ankebehandling i en sak om partsstatus ved krav om samvær etter barnevernloven § 4-19.
- (2) A er mor til B, som sammen med C har døtrene D, født 00.00.2008, og E, født 00.00.2010.
- (3) D og E ble 22. september 2010 akutt plassert utenfor hjemmet, og foreldrene ble 22. desember 2010 formelt fratatt omsorgen for dem. Foreldrene fikk samværsrett med barna fire timer fire ganger i året under tilsyn. Etter at C forlot landet i 2012, har bare B hatt samvær med barna. A har deltatt i mange samvær etter akutt plasseringen og omsorgsovertagelsen.
- (4) A krevde i april 2013 at fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Y tok stilling til om hun hadde rett til samvær med barnebarna. Ved fylkesnemndas vedtak 14. juni 2013 ble kravet avvist, idet hun ikke ble ansett for å ha partsrettigheter etter barnevernloven § 4-19.
- (5) A brakte fylkesnemndas vedtak inn for Sør-Trøndelag tingrett, som 4. februar 2014 avsa dom med slik slutning:

"1. A sitt krav om samvær med E, født 00.00.2010, avvises.

2. A har krav på at fylkesnemnda tar stilling til om hun skal ha rett til samvær med D, født 00.00.2008."

- (6) Tingretten viste til at det var etablert en tilstrekkelig tilknytning etter barnevernloven § 4-19 fjerde ledd mellom D og A, men at det samme ikke kunne sies om E og A.
- (7) Forut for tingrettsdommen traff fylkesnemnda 30. januar 2014 vedtak om å begrense Bs samværsrett til to timer fire ganger i året med D, og til to timer to ganger i året med E. Vedtaket er brakt inn for domstolene til overprøving. Tingretten var tilsynelatende ikke kjent med dette vedtaket da den avsa dommen 4. februar 2014.
- (8) A anket over tingrettens domsslutning punkt 1, mens X kommune anket over domsslutningens punkt 2. Frostating lagmannsrett besluttet 9. april 2014 å tillate kommunens anke fremmet under henvisning til tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav a. Samme dag besluttet lagmannsretten at det ikke skulle gis samtykke til å fremme As anke.
- (9) A har erklært anke over lagmannsrettens beslutning om ikke å tillate hennes anke fremmet. Anken gjelder saksbehandlingen. Det er anført at vilkåret for ankebehandling i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav a er oppfylt, idet anken reiser spørsmål om tolkningen av tilknytningskravet i barnevernloven § 4-19 fjerde ledd. Videre var det en saksbehandlingsfeil av lagmannsretten å dele opp saken slik at kommunens anke ble tillatt fremmet, mens As anke ble nektet. A har nedlagt slik påstand:
- "1. Anken tillates fremmet
2. Sør-Trøndelag tingretts dom – domsslutningen punkt 2 – stadfestes
3. A har stilling som part og derved krav på at fylkesnemnda tar stilling til om hun skal ha rett til samvær med E, født 00.00.2010 og D, født 00.00.2008"
- (10) X kommune har anført at lagmannsrettens beslutning er korrekt, idet ingen av vilkårene for ankebehandling er oppfylt, og at beslutningen er tilstrekkelig begrunnet. Det var korrekt av lagmannsretten å behandle hvert barn individuelt som en egen sak. Kommunen har nedlagt slik påstand:
- "Anken forkastes."
- (11) Høyesteretts ankeutvalg bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling. Dette omfatter om de lovbestemte vilkårene for ankebehandling etter tvisteloven § 36-10 tredje ledd er oppfylt. Ankeutvalget kan også prøve om lagmannsrettens beslutning er forsvarlig, herunder om den er tilstrekkelig begrunnet, jf. Rt. 2014 side 445 avsnitt 14.
- (12) Det underliggende spørsmålet i saken er om A har krav på at fylkesnemnda tar stilling til om hun skal gis rett til samvær med sine barnebarn. Tingretten ga henne medhold i at fylkesnemnda skal vurdere retten til samvær med D, men ikke med E. As anke til lagmannsretten gjaldt dermed spørsmålet om hun har krav på en vurdering av om hun skal få samvær med E. Om dette fastsetter barnevernloven § 4-19 fjerde ledd:

"Barnets slektninger, eller andre som barnet har en nær tilknytning til, kan kreve at fylkesnemnda tar stilling til om de skal ha rett til samvær med barnet og samværsrettens omfang når

- a) den ene eller begge foreldrene er døde, eller
- b) fylkesnemnda har bestemt at den ene eller begge foreldrene ikke skal ha rett til samvær med barnet eller at foreldrenes rett til samvær skal være svært begrenset."

(13) For at lagmannsretten skulle kunne fremme anken, måtte ett av vilkårene i tvisteloven § 36-10 tredje ledd være oppfylt. Lagmannsretten vurderte særskilt om det forelå vesentlige mangler ved tingrettens avgjørelse eller saksbehandling, jf. § 36-10 tredje ledd bokstav c, men kom til at så ikke var tilfellet. Lagmannsretten fant videre at heller ingen av de andre vilkårene for anketillatelse var oppfylt.

(14) Om den konkrete tilknytningsvurderingen som skal foretas har Høyesterett i Rt. 2011 side 1601 avsnitt 57 uttalt:

"Ved den nærmere tolking av vilkårene i § 4-19 fjerde ledd legger jeg vekt på at det dreier seg om en prosessuell bestemmelse om hvem som - i tillegg til foreldrene - kan få stilling som part i en sak om samværsrett til barn som barneverntjenesten har overtatt omsorgen for. Realitetsavgjørelse skal først treffes dersom det er konstatert at vilkårene for partsstilling er oppfylt. Bestemmelsens prosessuelle karakter tilsier at den bør tolkes slik at vurderingstemaene blir enkle og objektive."

(15) Den aktuelle saken gjaldt spørsmålet om en tidligere fostermor kunne gis partsstatus etter barnevernloven § 4-19 fjerde ledd. Høyesteretts konkrete vurdering av hennes tilknytning fremkommer i avsnitt 58:

"Ved fastlegging av partsstillingen er det tilknytningen på domstidspunktet som er avgjørende. Men ved denne vurderingen er det naturlig å ta utgangspunkt i de objektive momenter som belyser tilknytningen mellom barna og den tidligere fostermoren. B hadde først C i besøkshjem i flere år, deretter var hun og ektefellen fosterforeldre for begge jentene i mer enn fem år og hun hadde noe samvær frem til sommeren 2010. Etter mitt syn er dette tilstrekkelig til å fastslå at B ikke bør avvises som part fordi barna har for svak tilknytning til henne. Den mer dyptgripende vurdering av kvaliteten på tilknytningen, personlige forhold hos barna og fostermoren, den konkrete betydning av tidsforløpet og andre forhold som krever en grundigere - og kanskje sakkyndig - vurdering, må utstå til den senere realitetsvurdering."

(16) I foreliggende sak ble E akutt plassert da hun var én måned gammel. Det fremgår av tingrettens dom at A i løpet av denne måneden besøkte familien daglig, og gjerne flere ganger per dag. Etter akuttplasseringen 22. september 2010 og frem til januar 2011 hadde A 16 samvær med barna og foreldrene, og i 2012 og 2013 to årlige samvær. Tingretten har funnet det "klart at E som 1 måned gammel baby ikke hadde etablert noen nær tilknytning til sin mormor". Videre har tingretten bygd sin avgjørelse på at samværene etter omsorgsovertagelsen heller ikke har vært tilstrekkelig til at det er etablert en tilstrekkelig nær tilknytning.

(17) Som fremholdt i Rt. 2011 side 1601 avsnitt 57, er barnevernloven § 4-19 fjerde ledd en bestemmelse av prosessuell karakter. Vurderingstemaene må derfor være enkle og objektive. Tilknytningen her er ikke av et slikt omfang som i avgjørelsen fra 2011. Derimot foreligger det i dette tilfellet en sterk biologisk tilknytning, og mormoren synes å ha vært til stede så mye som praktisk mulig for en person i hennes posisjon. Dersom man ikke anser tilknytningsvilkåret oppfylt i en situasjon som den foreliggende, vil det kunne være tilnærmet umulig å oppfylle vilkåret når omsorgsovertagelsen skjer i spedbarnsalderen. Utvalget kan

vanskelig se at dette har vært lovgiverens intensjon, i alle fall ikke når det gjelder en så nær slektning som en mormor. Dette kan tilsi at tilknytningen er tilstrekkelig til å gi A anledning til å kreve at fylkesnemnda tar stilling til hennes krav om samvær. Den nærmere vurderingen av kvaliteten i tilknytningen, tidsforløpet, samværets verdi for barnet og andre omstendigheter, må foretas under realitetsbehandlingen av kravet om samværsrett.

- (18) Det finnes lite autoritativ praksis om vurderingen av tilknytningen i et tilfelle som dette, og situasjonen er neppe helt upraktisk. I anken til lagmannsretten fremhevet As prosessfullmektig nettopp at tilknytningskravet må vurderes opp mot "bestemorrollen" og hva som er nær tilknytning mellom en treåring og hennes bestemor. Blant annet på denne bakgrunn burde lagmannsretten ha vurdert om vilkåret i tvisteloven § 36-10 tredje ledd bokstav a var oppfylt. Noen slik uttrykkelig vurdering har lagmannsretten ikke foretatt, og beslutningen om å nekte anken fremmet må derfor oppheves.
- (19) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING :

Lagmannsrettens beslutning oppheves.

Arnfinn Bårdsen
(sign.)

Jens Edvin A. Skoghøy
(sign.)

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Riktig utskrift: